

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ευρωπαϊκό Σώμα Εθελοντών Ανθρωπιστικής Βοήθειας: ενίσχυση και ενθάρρυνση της συμμετοχής πολιτών από όλα τα κράτη μέλη της Ένωσης» (διερευνητική γνωμοδότηση που ζητήθηκε από τη λιθουανική προεδρία)

(2014/C 67/03)

Εισηγητής: ο κ. Giuseppe IULIANO

Στις 15 Απριλίου 2013, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Λιθουανική Προεδρία αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα:

«Ευρωπαϊκό Σώμα Εθελοντών Ανθρωπιστικής Βοήθειας: ενίσχυση και ενθάρρυνση της συμμετοχής πολιτών από όλα τα κράτη μέλη της Ένωσης»

(διερευνητική γνωμοδότηση κατόπιν αιτήσεως της λιθουανικής Προεδρίας).

Το ειδικευμένο τμήμα «Εξωτερικές σχέσεις», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 25 Σεπτεμβρίου 2013.

Κατά την 493η σύνοδο ολομέλειάς της, της 16ης και 17ης (συνεδρίαση της 16ης Οκτωβρίου 2013), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 110 ψήφους υπέρ και 2 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

Εισαγωγή

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή απέδιδε ήδη από τη σύστασή της ιδιαίτερη προσοχή στον εθελοντισμό, στον βαθμό που αποτελεί έμπρακτη έκφραση της δράσης των πολιτών υπέρ της αλληλεγγύης, της κοινωνικής συνοχής και της βελτίωσης των κοινωνιών στις οποίες αναπτύσσουν τις δραστηριότητές τους. Λέγεται ότι ο εθελοντισμός συνιστά «ένδειξη του πλεονάσματος καλής θέλησης μιας κοινωνίας» και απτή αποτύπωση των αξιών στις οποίες εδράζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η ΕΟΚΕ έχει εξετάσει σε διάφορες γνωμοδοτήσεις της ζητήματα σχετικά με τον εθελοντισμό, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο διασυνοριακών ενεργειών στο πλαίσιο της ΕΕ, και μάλιστα η ΕΟΚΕ ήταν το πρώτο κοινοτικό όργανο που πρότεινε την ανακήρυξη του Ευρωπαϊκού Έτους Εθελοντισμού. Επίσης, η ΕΟΚΕ έχει καταρτίσει γνωμοδοτήσεις σχετικά με τον ρόλο της κοινωνίας των πολιτών στην εξωτερική δράση της ΕΕ και στην αναπτυξιακή συνεργασία.

Ως εκ τούτου, η προσθήκη στη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο άρθρο 214 παράγραφος 5, συγκεκριμένης αναφοράς στη συγκρότηση του Ευρωπαϊκού Σώματος Εθελοντών Ανθρωπιστικής Βοήθειας (ΕΣΕΑΒ), το οποίο μετονομάστηκε αργότερα σε πρωτοβουλία «EU Aid Volunteers» (Εθελοντές ανθρωπιστικής βοήθειας της ΕΕ), και η διαδικασία που κινήθηκε για την προσεχή έγκριση κανονισμού που θα ρυθμίζει την εφαρμογή της εν λόγω πρωτοβουλίας καθιστούν σκόπιμη την έκφραση της θέσης της ΕΟΚΕ, ώστε να μπορέσουν να ενσωματωθούν στην εν λόγω ρύθμιση και στη μετέπειτα εφαρμογή της οι προτάσεις της ευρωπαϊκής κοινωνίας των πολιτών.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη συγκρότηση του Ευρωπαϊκού Σώματος Εθελοντών Ανθρωπιστικής Βοήθειας (ΕΣΕΑΒ) ή «EU Aid Volunteers», θεωρώντας ότι μπορεί να συμβάλει στην προώθηση της συμμετοχής των Ευρωπαίων πολιτών στον ανθρωπιστικό τομέα, ιδίως

μέσω των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών όπως οι εξειδικευμένες μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ).

1.2 Το ΕΣΕΑΒ πρέπει να λειτουργήσει ως μέσο ενθάρρυνσης της συμμετοχής εκείνων των κρατών μελών που έχουν μικρότερη παράδοση στο ανθρωπιστικό έργο. Για τον σκοπό αυτό, η ΕΟΚΕ προτείνει να εξεταστεί το ενδεχόμενο ανάληψης ειδικών δράσεων, που θα προωθούν τόσο τη συμμετοχή εθελοντών από αυτές τις χώρες όσο και την ανάπτυξη των κοινωνικών και ανθρωπιστικών οργανώσεών τους.

1.3 Για να ενισχυθεί η υποστήριξη των πολιτών στην ανθρωπιστική δράση και η αναγνώριση του ρόλου του εθελοντισμού, η ΕΟΚΕ συνιστά να εξεταστεί επίσης το ενδεχόμενο ανάληψης δράσεων διάδοσης και ευαισθητοποίησης σχετικά με τα εν λόγω θέματα, οι οποίες θα απευθύνονται στον ευρύτερο πληθυσμό.

1.4 Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται και υποστηρίζει τις δηλώσεις που περιέχονται στην «Ευρωπαϊκή κοινή αντίληψη για την ανθρωπιστική βοήθεια» όσον αφορά τους στόχους και τα μέσα της ανθρωπιστικής δράσης και επιθυμεί να εκφράσει την πεποίθησή της ότι η ανθρωπιστική βοήθεια πρέπει να περιλαμβάνει την προστασία των θυμάτων των ανθρωπιστικών κρίσεων, τη διαφύλαξη της αξιοπρέπειάς τους και τον σεβασμό των δικαιωμάτων τους.

1.5 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την ευρεία αυτή έννοια της ανθρωπιστικής δράσης, πέραν της απλής παροχής βοήθειας, και υπενθυμίζει τη σημασία που έχει ο απαραίτητος σεβασμός των ανθρωπιστικών αρχών του ανθρωπισμού, της αμεροληψίας, της ουδετερότητας και της ανεξαρτησίας, καθώς και των κανόνων δικαίου που διέπουν την ανθρωπιστική δράση.

1.6 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υπογραμμίσει τον ανιδιοτελή χαρακτήρα της εθελοντικής δράσης και τους κινδύνους σύγχυσης της με άλλου είδους δράσεις εργασιακού χαρακτήρα. Σε περιόδους οικονομικής κρίσης όπως αυτή που διανύουμε, η πτυχή αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική, τόσο στο εσωτερικό της Ένωσης όσο και στην εξωτερική της δράση.

1.7 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η ύπαρξη διαφορετικών νομοθεσιών για τον εθελοντισμό στα επιμέρους κράτη μέλη μπορεί να έχει αρνητική επίδραση στην πρωτοβουλία «EU Aid Volunteers».

1.8 Η κινητοποίηση των εθελοντών θα πρέπει να γίνεται πάντα με βάση τις ανάγκες και μετά από ανάλυση και αξιολόγηση της κατάστασης και των αναγκών των πληθυσμών που πλήττονται από καταστροφές ή πολύπλευρες κρίσεις.

1.9 Η πρόταση κανονισμού⁽¹⁾ τονίζει την ανάγκη καθορισμού προτύπων για όλα τα στάδια της διαδικασίας συμμετοχής των εθελοντών. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την ανησυχία αυτή και θεωρεί ότι τα εν λόγω πρότυπα πρέπει να βασιστούν στις ορθές πρακτικές του ανθρωπιστικού τομέα και στις ήδη υφιστάμενες ποιοτικές πρωτοβουλίες.

1.10 Ο εθελοντισμός παρέχει τη συνεργασία του μέσω κοινωνικών οργανώσεων και, σε μικρότερο βαθμό, μέσω δημόσιων οργανισμών μη στρατιωτικού χαρακτήρα. Η ποιότητα αυτών των οργάνων είναι ιδιαίτερα σημαντική για την επιτυχία του έργου. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την ανάγκη ανάπτυξης μηχανισμών πιστοποίησης των οργανώσεων με βάση την πείρα και το κεκτημένο του ανθρωπιστικού τομέα. Τα κριτήρια της πιστοποίησης θα πρέπει να μπορούν επίσης να εφαρμοστούν —αν και προσαρμοσμένα— και στις οργανώσεις υποδοχής στις πληγείσες χώρες.

1.11 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να εκφράσει την πεποίθησή της ότι ο μηχανισμός πιστοποίησης θα πρέπει να βασιστεί σε όλες αυτές τις εμπειρίες και ότι στην εφαρμογή του θα πρέπει να συνεκτιμώνται τα σημαντικά κριτήρια της διαφάνειας, του ελεύθερου ανταγωνισμού, της ισότητας ευκαιριών και της υποχρέωσης λογοδοσίας. Η πρωτοβουλία θα πρέπει να επιτρέπει τη συμμετοχή ΜΚΟ από χώρες με μικρότερη παράδοση στον εν λόγω τομέα.

1.12 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να εκφράσει την πεποίθησή της ότι πέραν της τεχνικής επαγγελματικής κατάρτισης —που είναι προφανώς σημαντική— πρέπει να συμπεριληφθεί και να τονιστεί περισσότερο η κατάρτιση στις αξίες, στον σεβασμό των πληγέντων πληθυσμών, στη διαπολιτισμική διάσταση, στον σεβασμό, στις ψυχοκοινωνικές πτυχές της παροχής βοήθειας κλπ. —εν ολίγοις, σε πολλά ζητήματα που συνδιαμορφώνουν το ανθρωπιστικό έργο, πέραν της τεχνικής του διάστασης.

1.13 Όσον αφορά τη συμμετοχή επιχειρηματικών φορέων που διαθέτουν μεταξύ άλλων και εμπειρίες εταιρικού εθελοντισμού, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το θέμα αυτό πρέπει να μελετηθεί εις βάθος, προκειμένου να αξιοποιηθεί και ο ρόλος των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Παρά το γεγονός ότι ο εθελοντισμός και η εθελοντική δράση αποτελούν μέρος του κοινοτικού κεκτημένου και ότι τα ευρωπαϊκά όργανα δρομολογούν σχέδια και προγράμματα στον τομέα αυτόν εδώ και δεκαετίες, η Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιλαμβάνει μόνο μία συγκεκριμένη αναφορά στον εθελοντισμό, στο άρθρο 214 παράγραφος 5 του κεφαλαίου

για την ανθρωπιστική βοήθεια. Στην παράγραφο αυτή, προτείνεται η συγκρότηση ενός Ευρωπαϊκού Σώματος Εθελοντών Ανθρωπιστικής Βοήθειας (ΕΣΕΑΒ), για να προωθηθεί, όπως αναφέρεται, η συμμετοχή των νέων της Ευρώπης στην ανθρωπιστική βοήθεια.

2.2 Πέραν της έκκληξης που προκάλεσε η προσθήκη αυτή για διάφορους λόγους, ήταν η μοναδική αναφορά στον εθελοντισμό που γίνεται στη Συνθήκη. Ο ανθρωπιστικός τομέας είναι ίσως ένας από τους πιο επαγγελματικούς τομείς της συνεργασίας. Δεν περιλαμβάνονται αναφορές στον εθελοντισμό σε άλλους τομείς όπου πράγματι υπήρχε ευρωπαϊκή πείρα, όπως στον τομέα της νεολαίας, της κοινωνικής πολιτικής κλπ. —γεγονός είναι ότι μετά την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισαβόνας, τα κοινοτικά όργανα ασχολήθηκαν με την εφαρμογή της εν λόγω πρωτοβουλίας. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή δρομολόγησε διάφορες μελέτες σχετικά με τη σκοπιμότητα και τον δυνητικό αντίκτυπο της πρωτοβουλίας και τέθηκαν σε εφαρμογή διάφορα σχέδια πιλοτικού χαρακτήρα για να αντληθούν διδάγματα και να καθοριστεί ο συγκεκριμένος τρόπος εφαρμογής της⁽²⁾. Μεταξύ των αλλαγών που εγκρίθηκαν συγκαταλέγονται η μετονομασία της σε πρωτοβουλία «EU Aid Volunteers» και η έναρξη της διαδικασίας συζητήσεων για την έγκριση κανονισμού που θα προσδιορίζει τον τρόπο υλοποίησής της.

2.3 Η ΕΟΚΕ θα ήθελε να υπενθυμίσει ότι ο εθελοντισμός αποτελούσε ανέκαθεν μέρος της δράσης πολλών ευρωπαϊκών κοινωνικών οργανώσεων· γι αυτό και η ΕΟΚΕ, στο πλαίσιο των εργασιών της, απέδιδε πάντοτε προσοχή στην υποστήριξη και στην προώθησή του.

2.4 Παράλληλα, η ΕΟΚΕ διατύπωνε μέσω διαφόρων γνωμοδοτήσεων τις θέσεις της σχετικά με πτυχές της αναπτυξιακής συνεργασίας και της εξωτερικής δράσης της Ένωσης, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση σε εκείνες τις πτυχές που συνδέονται με την αποστολή της όπως, μεταξύ άλλων, ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών και τα εργασιακά και κοινωνικά δικαιώματα.

2.5 Η ανθρωπιστική βοήθεια είναι μία από τις συνιστώσες της εξωτερικής δράσης της Ένωσης και ακριβώς ένας από τους τομείς όπου είναι εμφανέστερη η συμμετοχή και ο πρωταγωνιστικός ρόλος της ευρωπαϊκής κοινωνίας των πολιτών. Πάνω από το 47 % της ανθρωπιστικής βοήθειας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής διοχετεύεται μέσω των ΜΚΟ⁽³⁾ και το ίδιο περίπου ισχύει και στα περισσότερα κράτη μέλη. Πρόκειται άλλωστε για μία από τις κοινοτικές πολιτικές που απολαύουν της μεγαλύτερης υποστήριξης των Ευρωπαίων πολιτών, όπως αντικατοπτρίζεται στα Ευρωβαρόμετρα⁽⁴⁾.

(2) Η ΓΔ Ανθρωπιστικής Βοήθειας και Πολιτικής Προστασίας (ECHO) ανέθεσε τρεις αξιολογήσεις προοπτικών σχετικά με το θέμα αυτό το 2006, το 2010 και το 2012: «Review concerning the establishment of a European Voluntary Humanitarian Aid Corps» (Αξιολόγηση σχετικά με τη συγκρότηση ενός Ευρωπαϊκού Σώματος Εθελοντών Ανθρωπιστικής Βοήθειας), 2006, «Review concerning the establishment of a European Voluntary Humanitarian Aid Corps – Final report» (Αξιολόγηση σχετικά με τη συγκρότηση ενός Ευρωπαϊκού Σώματος Εθελοντών Ανθρωπιστικής Βοήθειας – Τελική έκθεση), 2010, και «Impact Assessment on the establishment of a European Voluntary Humanitarian Aid Corps» (Εκτίμηση Αντίκτυπου σχετικά με τη συγκρότηση Ευρωπαϊκού Σώματος Εθελοντών Ανθρωπιστικής Βοήθειας), 2012, από τις οποίες αντλήθηκαν διάφορα συμπεράσματα.

(3) Δεδομένα από τον ετήσιο απολογισμό της ΓΔ ECHO για το 2012 http://ec.europa.eu/echo/files/funding/figures/budget_implementation/AnnexV.pdf.

(4) Σύμφωνα με το Ευρωβαρόμετρο του Μαρτίου 2012 που ήταν αφιερωμένο σε αυτό το θέμα, το 88 % των Ευρωπαίων πολιτών υποστηρίζει τη διάθεση πόρων της Ένωσης για τέτοιες δραστηριότητες. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_383-384_fact_el_el.pdf.

(1) Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη συγκρότηση του Ευρωπαϊκού Σώματος Εθελοντών Ανθρωπιστικής Βοήθειας EU Aid Volunteers, COM(2012) 514 final.

2.6 Από το 1996, με την έγκριση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1257/96, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαθέτει μια στέρεα βάση για το ανθρωπιστικό της έργο, η οποία συμπληρώθηκε με την υιοθέτηση της «Ευρωπαϊκής κοινής αντίληψης για την ανθρωπιστική βοήθεια», που υπεγράφη το 2007 από τα τρία θεσμικά όργανα (το Συμβούλιο, την Επιτροπή και το Κοινοβούλιο) και αποτελεί το γενικό πλαίσιο της πολιτικής στον τομέα της ανθρωπιστικής βοήθειας. Το κείμενο ορίζει το κοινό ιδεώδες, τους πολιτικούς στόχους και τις αρχές της ανθρωπιστικής βοήθειας της ΕΕ και παρουσιάζει ένα όραμα της ΕΕ που ανταποκρίνεται με ενιαία φωνή και με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στις ανθρωπιστικές ανάγκες. Επίσης, ορίζει τον ρόλο των κρατών μελών και των κοινών οργάνων. Τέλος, το άρθρο 214 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) καθιερώνει την ανθρωπιστική βοήθεια ως ανεξάρτητη πολιτική.

2.7 Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται και υποστηρίζει τη δήλωση της «Ευρωπαϊκής κοινής αντίληψης για την ανθρωπιστική βοήθεια» ότι «στόχος της ανθρωπιστικής βοήθειας της ΕΕ είναι να παρέχεται μια βάση αναγκών αντίδραση σε έκτακτες καταστάσεις, η οποία θα αποβλέπει στην διάσωση ζωών, στην πρόληψη και ανακούφιση των δεινών των ανθρώπων και στη διαφύλαξη της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας οσάκις παρίσταται ανάγκη και σε περίπτωση που οι κυβερνήσεις και οι τοπικοί φορείς δεν έχουν τις δυνάμεις, την ικανότητα ή τη βούληση για δράση. Η ανθρωπιστική βοήθεια της ΕΕ περιλαμβάνει δράσεις συνδρομής, αρωγής και προστασίας για τη σωτηρία και τη διατήρηση ζωών κατά τη διάρκεια ανθρωπιστικών κρίσεων και αμέσως μετά, αλλά επίσης και δράσεις με σκοπό την εξασφάλιση ή τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε ανθρώπους που βρίσκονται σε ανάγκη και της ελεύθερης ροής της βοήθειας. Η ανθρωπιστική βοήθεια της ΕΕ παρέχεται για την αντιμετώπιση ανθρωπογενών κρίσεων (στις οποίες συγκαταλέγονται και πολυσύνθετες καταστάσεις έκτακτης ανάγκης) και φυσικών καταστροφών, αναλόγως των αναγκών»⁽⁵⁾. Η ΕΟΚΕ επικροτεί ιδιαιτέρως τις αναφορές στην προστασία των θυμάτων και στη διαφύλαξη της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, δεδομένου ότι οι ενέργειες αυτές υπερβαίνουν την έννοια της απλής παροχής βοήθειας.

2.8 Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι, πέραν των ορισμών που παρέχονται από το ανθρωπιστικό διεθνές δικαίο και ορίζουν τα δικαιώματα των θυμάτων ή από τις ίδιες τις ευρωπαϊκές νομικές πράξεις που αναφέρθηκαν ανωτέρω, για ορισμένες αναγνωρισμένες ανθρωπιστικές οργανώσεις όπως οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα, «η ανθρωπιστική δράση είναι μια χειρονομία της κοινωνίας των πολιτών προς την κοινωνία των πολιτών, ανθρώπου προς άνθρωπο, για την προστασία της ζωής και την ανακούφιση από τον πόνο. Σε αντίθεση με άλλα είδη βοήθειας, δεν φιλοδοξεί να αλλάξει μια κοινωνία, αλλά να τη βοηθήσει να ξεπεράσει μια κρίσιμη περίοδο. Δεσμεύεται απέναντι στους ανθρώπους, όχι απέναντι στα κράτη». Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών στον τομέα της ανθρωπιστικής βοήθειας είναι θεμελιώδης.

2.9 Η ΕΟΚΕ θα ήθελε να επισημάνει ότι η έννοια της ανθρωπιστικής βοήθειας έχει εξελιχθεί τις τελευταίες δεκαετίες και περιλαμβάνει πτυχές πρόληψης και μείωσης του κινδύνου, παροχής βοήθειας, προστασίας και αποκατάστασης μετά από καταστροφές ή πολέμους. Η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση, με την «Ευρωπαϊκή κοινή αντίληψη για την ανθρωπιστική βοήθεια», άνοιξε τον δρόμο σε αυτό το

θέμα. Παράλληλα, η ανθρωπιστική βοήθεια δεν επικεντρώνεται μόνο στην ικανοποίηση των αναγκών, αλλά ενσωματώνει και στοιχεία που απορρέουν από τη λεγόμενη «βάση δικαιωμάτων προσέγγιση» και από την επιδίωξη αποκατάστασης της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας. Η ΕΟΚΕ μπορεί να συνεισφέρει μοναδικά στοιχεία σε αυτήν την έννοια της προσέγγισης που βασίζεται στα ανθρώπινα δικαιώματα.

2.10 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υπογραμμίσει επίσης ότι η «Ευρωπαϊκή κοινή αντίληψη για την ανθρωπιστική βοήθεια» ή η πρωτοβουλία «EU Aid Volunteers» μπορούν να συμβάλουν στην παρότρυνση ορισμένων κρατών μελών που έχουν μικρότερη παράδοση, αλλά μεγάλες δυνατότητες να μετράσουν στην ανθρωπιστική δράση, προκειμένου να προσφέρουν νέα οράματα, δυναμισμό και εθελοντές. Αυτή πρέπει να είναι μία από τις συνεισφορές της πρωτοβουλίας «EU Aid Volunteers»: η προώθηση της εθελοντικής ανθρωπιστικής δράσης πολιτών από ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

2.11 Η ΕΟΚΕ επικροτεί, επομένως, την πρωτοβουλία «EU Aid Volunteers» και επιθυμεί να συμβάλει με τις προτάσεις της στη διαδικασία κατάρτισης κανονισμού σχετικά με την εν λόγω πρωτοβουλία, εστιάζοντας πρωτίτως σε εκείνες τις πτυχές που εμπίπτουν περισσότερο στην αποστολή και την πείρα της ως κοινοτικού οργανισμού διαβούλευσης με την ευρωπαϊκή κοινωνία των πολιτών.

3. Ο εθελοντισμός στην ευρωπαϊκή βοήθεια

3.1 Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται τους ορισμούς του εθελοντισμού όπως παρέχονται στην πρόταση κανονισμού και έχουν συμπεριληφθεί σε άλλες γνωμοδοτήσεις. Επιθυμεί να υπογραμμίσει τον ανιδιοτελή χαρακτήρα της εθελοντικής δράσης και τους κινδύνους σύγχυσης της με άλλου είδους δράσεις εργασιακού χαρακτήρα. Σε περιόδους οικονομικής κρίσης όπως αυτή που διανύουμε, η πτυχή αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική, τόσο στο εσωτερικό της Ένωσης όσο και στην εξωτερική της δράση. Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι σε ορισμένες περιπτώσεις θα πρέπει να αξιολογείται ο δυνητικός οικονομικός αντίκτυπος του ευρωπαϊκού εθελοντισμού στις χώρες προορισμού.

3.2 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υπενθυμίσει το θέμα της αναγκαίας συνεκτικότητας των νομοθεσιών για τον εθελοντισμό στην Ευρωπαϊκή Ένωση και, προπαντός, για τη διεθνή δράση των εθελοντών. Τονίζει ότι η ύπαρξη διαφορετικών νομοθετικών πλαισίων για τον εθελοντισμό στα επιμέρους κράτη μέλη μπορεί να έχει αρνητική επίδραση στην πρωτοβουλία «EU Aid Volunteers»⁽⁶⁾.

3.3 Παράλληλα, η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι μια πρωτοβουλία όπως αυτή πρέπει να χρησιμεύσει για να ενθαρρύνει τα κράτη μέλη με μικρότερη παράδοση στον συγκεκριμένο τομέα να συμμετάσχουν σε δράσεις εθελοντισμού και ανθρωπιστικής βοήθειας. Η πρωτοβουλία θα πρέπει να διασφαλίσει τη δυνατότητα συμμετοχής των οργάνων από αυτές τις χώρες και να ενθαρρύνει τη δραστηριοποίηση εθελοντών από ολόκληρη την Ένωση με βάση τις αρχές της ισότητας των ευκαιριών. Η ΕΟΚΕ προτείνει να αναληφθούν ειδικές δράσεις για την προώθηση της συμμετοχής τόσο των οργάνων όσο και των εθελοντών από τα κράτη μέλη που είχαν μέχρι σήμερα μικρότερη συμμετοχή σε ανθρωπιστικά έργα.

⁽⁵⁾ Άρθρο 8 της κοινής αντίληψης. Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 025, 30.1.2008, σ. 1–12. Η κοινή αντίληψη αναφέρεται επίσης σε πρωτοβουλίες όπως το σχέδιο Sphere, οι οποίες ορίζουν τα δικαιώματα των ατόμων που πλήττονται από ανθρωπιστικές κρίσεις και προβλέπει την προστασία τους. SPHERE «Ανθρωπιστικός Χάρτης» και ελάχιστη πρότυπα.

⁽⁶⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών – Ανακοίνωση σχετικά με τις πολιτικές της ΕΕ και τον εθελοντισμό: Αναγνώριση και προώθηση διασυνοριακών εθελοντικών δραστηριοτήτων στην ΕΕ». COM(2011) 568 τελικό ΕΕ C 181, 21.6.2012, σσ. 150–153.

3.4 Παρόλο που αρχικά η πρόταση της ΣΛΑΕ περιόριζε το εθελοντικό έργο στα ζητήματα ανθρωπιστικής βοήθειας, στην πράξη μεγάλο μέρος των πιλοτικών σχεδίων που χρηματοδοτήθηκαν και μεγάλο μέρος των καθηκόντων που ανατέθηκαν στους εθελοντές αφορούσε περισσότερο ζητήματα αναπτυξιακής συνεργασίας, μείωσης των κινδύνων καταστροφών, αποκατάστασης και ανοικοδόμησης, μετριασμού, ανθεκτικότητας κλπ. Η ΕΟΚΕ θεωρεί λογική την προσαρμογή αυτή και προτείνει να μελετηθεί πώς μπορεί να εξελιχθεί στο μέλλον η εθελοντική δράση στο πλαίσιο της κοινοτικής αναπτυξιακής συνεργασίας.

3.5 Το εθελοντικό έργο στην ευρωπαϊκή ανθρωπιστική βοήθεια και, γενικότερα, στις δράσεις αναπτυξιακής συνεργασίας πρέπει να συνάδει με τις υπόλοιπες δράσεις των κοινοτικών οργάνων, να τις συμπληρώνει και να ενσωματώνεται σε αυτές. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο εθελοντισμός μπορεί να είναι χρήσιμος για άλλους τομείς της διεθνούς αναπτυξιακής συνεργασίας, αλλά η συμμετοχή του πρέπει να βασίζεται στα κριτήρια της σύνεσης και της προφύλαξης («μη βλάπτει»), που θα περιορίζουν τα πλαίσια στα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν εθελοντές.

3.6 Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, που περιορίζει τη δυνατότητα συμμετοχής των εθελοντών μόνο σε πλαίσια σύγκρουσης, απειλών για την ασφάλεια ή πολυσύνθετων καταστάσεων έκτακτης ανάγκης. Πρέπει να προέχει η ασφάλεια των αποδεκτών, των εθελοντών και γενικά του προσωπικού, ιδίως στις καταστάσεις στις οποίες αναπτύσσεται ανθρωπιστική δράση.

3.7 Ως προς το θέμα αυτό, η ΕΟΚΕ προτείνει να οριστούν οι τύποι των έργων που ενδείκνυνται περισσότερο για εθελοντική δράση ή, τουλάχιστον, να καθοριστούν πιο αυστηρά οι τύποι δράσεων στις οποίες δεν θα πρέπει να συμμετέχουν εθελοντές της πρωτοβουλίας. Η ανθρωπιστική δράση είναι πολύ ευρεία και πολύμορφη και πρέπει να αναζητηθούν στο εσωτερικό της εκείνα τα πλαίσια για τα οποία ενδείκνυνται περισσότερο το ανθρωπιστικό έργο.

3.8 Επίσης, η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι αντικαταστάθηκε η προσέγγιση του εθελοντισμού που απέρριε από τη Συνθήκη και αφορούσε μόνο τους νέους με μια πιο ρεαλιστική προσέγγιση, που καλύπτει τους διάφορους τύπους εθελοντισμού, τις απαιτούμενες δεξιότητες, τις διακριτικές του αξίες κλπ. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για την επίτευξη της κατάλληλης ισόρροπης εκπροσώπησης των δύο φύλων στο σχέδιο.

4. Προκλήσεις για την εφαρμογή της πρωτοβουλίας «EU Aid Volunteers»

4.1 Τα κοινοτικά όργανα έχουν προτείνει μια συνετή προσέγγιση για την πρακτική εφαρμογή της πρωτοβουλίας «EU Aid Volunteers». Η αξιολόγηση των πολιτικών σχεδίων και πρωτοβουλιών που έχουν υλοποιηθεί μέχρι σήμερα θα πρέπει να συμβάλει σημαντικά στην αντιμετώπιση και υπέρβαση ορισμένων από τις προκλήσεις του μέλλοντος. Τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων θα πρέπει να κοινοποιηθούν σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και να συζητηθούν μαζί τους τα αποκομισθέντα διδάγματα.

4.2 Η κινητοποίηση των εθελοντών θα πρέπει να γίνεται πάντα με βάση τις ανάγκες και τα αιτήματα και κατόπιν ανάλυσης και

αξιολόγησης της κατάστασης και των αναγκών των πληθυσμών που πλήττονται από τις καταστροφές ή τις πολυσύνθετες κρίσεις. Η σύνδεση με τους μηχανισμούς συντονισμού, τόσο σε ευρωπαϊκή κλίμακα [ομάδα εργασίας του Συμβουλίου για την ανθρωπιστική και επισιτιστική βοήθεια (Cohafo), μηχανισμοί της ΓΔ ECHO κλπ.] όσο και σε διεθνή κλίμακα μέσω του Γραφείου Συντονισμού Ανθρωπιστικών Υποθέσεων του ΟΗΕ (OCHA), έχει θεμελιώδη σημασία.

4.3 Επίσης, θα πρέπει να θεσπιστούν σαφείς μηχανισμοί με τα εξειδικευμένα δίκτυα του ανθρωπιστικού τομέα (προς το παρόν) όπως, μεταξύ άλλων, η Διεθνής Ομοσπονδία Ερυθρού Σταυρού και Ερυθράς Ημισελήνου, οι VOICE (εθελοντικές οργανώσεις για τη συνεργασία σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης) ή το Διεθνές Συμβούλιο των Εθελοντικών Οργανώσεων (ICVA).

4.4 Η πρόταση κανονισμού τονίζει την ανάγκη καθορισμού προτύπων για όλα τα στάδια της κινητοποίησης εθελοντών σε τρίτες χώρες. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την ανησυχία αυτή και θεωρεί ότι τα εν λόγω πρότυπα πρέπει να βασιστούν στις ορθές πρακτικές του ανθρωπιστικού τομέα και στις ήδη υφιστάμενες ποιοτικές πρωτοβουλίες⁽⁷⁾.

4.5 Στο πλαίσιο των προτύπων αυτών, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στα ζητήματα της ασφάλειας και της διασφάλισης επαρκών προϋποθέσεων για την ανάπτυξη της δραστηριότητας των εθελοντών και την προσφορά της προστιθέμενης αξίας τους στα ανθρωπιστικά έργα.

4.6 Ο εθελοντισμός παρέχει τη συνεργασία του μέσω κοινωνικών οργανώσεων και, σε μικρότερο βαθμό, μέσω δημόσιων οργανισμών μη στρατιωτικού χαρακτήρα. Η ποιότητα αυτών των οργάνων είναι ιδιαίτερα σημαντική για την επιτυχία των δραστηριοτήτων. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την ανάγκη ανάπτυξης μηχανισμών πιστοποίησης των οργανώσεων με βάση την πείρα και το κεκτημένο του ανθρωπιστικού τομέα. Συγκεκριμένα, η ΕΟΚΕ προτείνει την ανάλυση και αξιολόγηση της πείρας που έχει αποκτήσει η ΓΔ ECHO από τις συμφωνίες-πλαίσια σύνδεσης με τις μη κυβερνητικές οργανώσεις και τους οργανισμούς των Ηνωμένων Εθνών⁽⁸⁾.

4.7 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να εκφράσει την πεποίθησή της ότι ο μηχανισμός πιστοποίησης θα πρέπει να βασιστεί σε όλες αυτές τις εμπειρίες και ότι στην εφαρμογή του θα πρέπει να συνεκτιμώνται τα σημαντικά κριτήρια της διαφάνειας, του ελεύθερου ανταγωνισμού, της ισότητας ευκαιριών και της υποχρέωσης λογοδοσίας. Η πρωτοβουλία πρέπει να παροτρύνει τις ΜΚΟ χωρών που έχουν μικρότερη παράδοση στον εν λόγω τομέα να συμμετάσχουν σε αυτή. Για τον σκοπό αυτόν, η ΕΟΚΕ προτείνει να σχεδιαστούν ειδικές δράσεις για τη διάδοση της πρωτοβουλίας «EU Aid Volunteers» και της ανθρωπιστικής δράσης γενικότερα στα εν λόγω κράτη μέλη.

⁽⁷⁾ Η ΕΟΚΕ προτείνει να συνεχιστεί ιδιαίτερος η πρωτοβουλία για τη θέσπιση κοινών προτύπων «JSI» (Joint Standards Initiative), η οποία δρομολογήθηκε από τις τρεις σημαντικότερες πρωτοβουλίες βελτίωσης της ανθρωπιστικής δράσης: το σχέδιο Sphere, την πρωτοβουλία HAP (Διεθνής ένωση για την υποχρέωση λογοδοσίας στον ανθρωπιστικό τομέα) και τον κώδικα της «People in Aid».

⁽⁸⁾ Θα πρέπει, επίσης, να παρακολουθηθεί ιδιαίτερος η εξέλιξη των προτάσεων της Συντονιστικής Επιτροπής για την Ανθρωπιστική Ανταπόκριση (SCHR), που τελούν επί του παρόντος υπό συζήτηση, και να μελετηθούν οι μηχανισμοί διαπίστευσης που εφαρμόζονται σε ορισμένα κράτη μέλη, για να αναζητηθούν συνεκτικές προσεγγίσεις και να αποφευχθούν οι επικαλύψεις.

4.8 Τα κριτήρια της πιστοποίησης θα πρέπει να μπορούν επίσης να εφαρμοστούν —αν και προσαρμοσμένα— και στις οργανώσεις υποδοχής στις πληγείσες χώρες. Οι δράσεις για την ενίσχυση των ικανοτήτων των οργανώσεων υποδοχής πρέπει να αποτελούν προτεραιότητα και να λαμβάνουν τεχνική, υλικοτεχνική και οικονομική υποστήριξη. Η πρωτοβουλία μπορεί να αποτελέσει μέσο στήριξης των εταίρων του Νότου και να συμβάλει στην ενίσχυση των κοινωνικών υποδοχών. Η ΕΟΚΕ έδειχνε ανάκαθεν ιδιαίτερη ευαισθησία για αυτό το θέμα και έχει εγκρίνει διάφορες σχετικές γνωμοδοτήσεις⁽⁹⁾.

4.9 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τον μη στρατιωτικό χαρακτήρα που πρέπει να έχουν οι οργανισμοί που αποστέλλουν και υποδέχονται τους εθελοντές, προκειμένου να διασφαλίζεται η τήρηση των ανθρωπιστικών αρχών και αξιών και η αποδοχή τους από τις πληγείσες κοινότητες.

4.10 Σε σχέση με τη συμμετοχή επιχειρηματικών φορέων που διαθέτουν μεταξύ άλλων και εμπειρίες εταιρικού εθελοντισμού, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το θέμα αυτό πρέπει να μελετηθεί εις βάθος, προκειμένου να προταθούν συγκεκριμένοι μηχανισμοί για αυτή τη συμμετοχή. Σε κάθε περίπτωση, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να ενισχυθεί επίσης ο ρόλος των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων και όχι μόνο —όπως έχει συμβεί μερικές φορές— των μεγάλων εταιρειών που διαθέτουν τμήματα εταιρικής κοινωνικής ευθύνης ή κάτι ανάλογο.

4.11 Η κατάρτιση των υποψηφίων που θα συμμετάσχουν στην πρωτοβουλία «Aid Volunteers» είναι σημαντική για να διασφαλίζεται η ομαλή διεξαγωγή των δράσεων. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να εκφράσει την πεποίθησή της ότι πέραν της τεχνικής επαγγελματικής κατάρτισης —που είναι προφανώς σημαντική— πρέπει να συμπεριληφθεί και να τονιστεί περισσότερο η κατάρτιση στις αξίες, στον σεβασμό των πληγέντων πληθυσμών, στη διαπολιτισμική διάσταση, στον σεβασμό, στις ψυχοκοινωνικές πτυχές της παροχής βοήθειας κλπ. —εν ολίγοις, σε πολλά ζητήματα που συνδιαμορφώνουν το ανθρωπιστικό έργο, πέραν της τεχνικής του διάστασης. Αν υπάρχει κάτι που διαφοροποιεί την ανθρωπιστική δράση, είναι ακριβώς αυτή η έμφαση στις αρχές και τις αξίες, η οποία πρέπει να έχει καίρια σημασία κατά την κατάρτιση των εθελοντών.

4.12 Γι αυτό, απαιτείται συνεργασία, τόσο με τους φορείς των κρατών μελών που έχουν ήδη εμπειρία στον τομέα όσο και με τα δίκτυα κατάρτισης σε ευρωπαϊκή κλίμακα, όχι μόνο τα πανεπιστημιακά, αλλά και εκείνα που έχουν δημιουργηθεί από μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς. Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην αξιολόγηση των δράσεων κατάρτισης που έχουν συμπεριληφθεί στα ήδη υπάρχοντα πιλοτικά σχέδια. Η ΕΟΚΕ προτρέπει να συγκεντρωθούν, το συντομότερο δυνατόν, οι ορθές πρακτικές για αυτό το θέμα, προκειμένου να χρησιμοποιηθούν ως σημεία αναφοράς (benchmarks) για μελλοντικές προτάσεις.

4.13 Η πρόταση κανονισμού προβλέπει τη δημιουργία βάσης δεδομένων, στην οποία θα μπορούν να συμπεριληφθούν οι δυνητικοί εθελοντές, οι οποίοι στη συνέχεια θα κινητοποιούνται μέσω των διαπιστευμένων οργανώσεων ή, ενδεχομένως, των υπηρεσιών της Επιτροπής. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επιστήσει την προσοχή στο γεγονός ότι η συμμετοχή ενός εθελοντή σε μια οργάνωση δεν εξαρτάται μόνο από τις τεχνικές απαιτήσεις, αλλά και από την ευρύτερη αποδοχή, μεταξύ άλλων, των κοινωνικών αξιών, των εντολών και της αποστολής του οργανισμού. Επομένως, όποια και αν είναι η τελική μορφή της βάσης δεδομένων με τους εθελοντές που θα συγκροτήσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η ΕΟΚΕ εκφράζει την πεποίθησή της ότι πρέπει να ληφθεί υπόψη αυτό το ζήτημα.

4.14 Η δρομολόγηση της πρωτοβουλίας «EU Aid Volunteers» αποτελεί ευκαιρία για διεύρυνση των δράσεων ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης των Ευρωπαίων πολιτών σε σχέση με την αλληλεγγύη, την ανάγκη διατήρησης ροών βοήθειας ακόμη και σε περιόδους κρίσης και την προώθηση των πανανθρώπινων αξιών. Πέραν της απλής «ορατότητας» των δράσεων, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει, όπως και σε άλλες γνωμοδοτήσεις της, την ανάγκη σύσφιξης των δεσμών με τους πολίτες. Και για τον σκοπό αυτό, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, πολλές εκ των οποίων εκπροσωπούνται στην ΕΟΚΕ, διαδραματίζουν θεμελιώδη ρόλο. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την επικέντρωση αυτών των δράσεων δημόσιας διάδοσης σε εκείνα τα κράτη μέλη που είχαν μέχρι σήμερα μικρότερη παράδοση στον ανθρωπιστικό τομέα.

Βρυξέλλες, 16 Οκτωβρίου 2013.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

⁽⁹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στις αναπτυξιακές πολιτικές και τις πολιτικές αναπτυξιακής συνεργασίας που εφαρμόζει η ΕΕ» ΕΕ C 181, 21.06.2012, σσ. 28-34.